

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

167. An vt mlier transire possit ad secundas nuptias, sufficiat præsumptio virisimilis, & probabilis de morte viri? Et an Confessarius in conscientiae foro id ipsi permittere potest, & iudex in foro ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

dubatur, an aliquid sit licitum, nec ne: & iudicium de facto, id est, an res hoc modo facta valeat nec ne, quo prius ordinem ad operandum dicat, atque ita omne malitiae periculum, quo forsitan est in re ipsa tollit: posterius verò dicat ordinem ad rem ipsam, nec periculum irritationis tibi tollat. Quare in priori casu excusatur sequens opinionem probabilem, non autem in posteriori. Quippe quantumvis opinio probabilis sit, non cessat periculum irritationis. Sic sustinet Petrus de Soto lib. de institut. Sacerd. lect. 2. de Eucharistia, Suarez 4. tom. in 3. part. disp. 26. sect. 6. n. 5. & 3. tom. in 3. part. disp. 21. sect. 4. ad fin. Quibus adde Bressium lib. 5. cap. 10. n. 105. & 111. Merollam tom. 1. disp. 3. cap. 4. dub. 3. n. 134. Lanfrancum opusc. 1. cap. 4. n. 6. & qui penes me instat multorum est, sapientissimum, & amississimum Patrem Bardi de conscient. disp. 4. cap. 31. n. 7.

9. Respondetur primò, quod loquendo de Sacramentis quae non sunt de necessitate salutis, vt Confirmatio, Matrimonium, Extrema-unctio, satis est quod minister in eorum administratione sequatur opinionem probabilem, relicta probabiliori, & tutiori. Fundamentum est, quod haec Sacramenta non sunt de necessitate salutis, atque adeo non sequitur ex hoc, quod fiat irrita, sequendo probabilem opinionem, minus tutam, tam graue inconueniens, sicut in aliis, vt ratione illius teneatur minister necessariò sequi probabiliorē, & tutiorē sententiam. Et ita docent Lorca cap. 2. D. T. b. disp. 38. mem. 2. & Martinez ibid. dub. 6. §. item notandum, & ego olim. Sed quia nunc adhæreo contrariæ sententiae, cum Ildephonso in prima secundæ tom. 3. disp. 208. dub. 12. cons. 5. n. 808. & aliis, ideò.

10. Respondet secundò, quod in materia Sacramentorum, vbi sunt variae opiniones de integritate, validitate, & effectu eorum, licet sequi opinionem probabiliorē, vel probabilem, & minus tutam, cum duplici tamen limitatione. Prima, vt sit in re, quae non sit contra Ecclesiæ vsum, consuetudinemque, vel præceptum de tali modo in administratione Sacramentorum seruando. Secunda ne pars minus tuta derogat obligationi charitatis, & misericordiae respicientis remedium proximi. Et ratio est, quia cum hac duplici limitatione non potest alia culpæ ratio adesse sequendo opinionem probabilem, nisi aut ratione irreuerentiæ Sacramenti, aut ratione periculi irritationis. Neutra autem ratio in tali casu habet locum ad inducendam culpam. Non prior, quia nulla est irreuerentia Sacramenti illud administrare cum periculo, vt sit irritum, sequendo opinionem probabilem, quia quando quis sequitur opinionem probabilem, prudenter putat illum esse convenientem modum ministrandi, & nulli se contrauenire præcepto, nec irritari Sacramentum, quare sicut credens probabiliter aliquid non esse contra præceptum Diuinum, ob id faciens illud non infert iniuriam Diuino præcepto, ita non irrogat iniuriam Sacramento, qui probabiliter credit illum esse convenientem modum ministrandi. Neque etiam posterior ratio habet locum, quia quantumvis sit periculum irritandi Sacramenti, ut illud suo gratiæ effectu frustrandi, id etiam contingere potest quando quis in praxi sequitur opinionem probabiliorē, & ad rectè operandum, & ne censetur homo culpabiliter se periculo exponere, satis esse, si id efficiat cum prudenti assensu dictante probabiliter id esse licitum, ac Sacramentum non reddi irritum, quare cum dictæ duæ prædictæ limitationes in nostro casu adsint, quia & vsum, & præcepto Ecclesiæ non reperitur prohibitum modus contrahendi iuxta hanc nostram sententiam, & etiam non derogatur obligationi charitatis: tum quia ma-

Tom. 11.

trimonij sacramentum non est institutum ad iustificationem peccatoris, sed in subiecto in gratia existenti auget gratiam, quod augmentum, dato quod matrimonium sic celebratum esset à parte rei irritum contrahentes possunt commodè alia via restaurare: tum quia nullum nocumentum illis contingit, ipsis inuitis, cum voluntariè, & spontaneè, & non coactè contrahant, ac proinde priuatio illa augmenti gratiæ (supposito, quod tale matrimonium foret nullum) se teneret ex parte ipsorum contrahentium, & recipientium Sacramentum, quo casu non derogari obligationi charitatis, si minister Sacramenti sequatur opinionem probabilem minus tutam in eiusdem Sacramenti administratione dicendum est. Et hæc omnia in casu simili de valore matrimonij comprobatur Bossius de contractu matr. cap. 4. §. 11. n. 21. qui citat Vasquez, Salas, & alios, quibus adde doctum Tamburinum in Decal. lib. 1. cap. 3. §. 4. n. 20.

11. Sed licet hæc responsio sit communis inter Doctores, ego tamen respondeo tertio nostram opinionem non esse solum probabilem, sed certam, vt apertè patet ex exemplis allatis, quod homines sic ab Heretis curati plures filios procreauerunt.

12. Vnde ex his omnibus patet posse in Hispania, vel vbiicumque terrarum Parochos, Vicarios, ac Dominos Episcopos admittere supradictos homines de quibus in hac quaestione loquuti sumus ad contrahenda matrimonia sine vilo scupulo, aut hæsitacione; & post matrimonium contractum si aliquis ex illis nullitatem in foro externo tentaret, Iudices Ecclesiastici contra illos debent sententiam pronuciare, quia in conflictu opinionum illa est amplectenda quæ fauet valori matrimonij. Ita post Hostiens. Butr. Abb. in cap. si vir, de cognat. spir. Felin. in cap. 1. de spons. n. 6. M. Ant. Cuccus lib. 5. tit. 11. n. 257. Beret. cons. 80. n. 21. & 22. Gaill. obseru. lib. 2. obs. 94. n. 19. Menoch. d. lib. 2. presump. 71. n. 30. Aug. Barbosa tom. 1. collect. ad decre. lib. 2. tit. 20. c. 47. n. 8. tit. 27. c. 26. n. 2. & 3. in fin. Franc. Molin. de compar. 17. lib. 1. n. 15. in fin. Sanch. disp. 18. lib. 1. n. 6. & alij relati ab eodem Sanchez. Imò addunt hoc faciendum esse à Iudice etiam contra communem, & præferre opinionem singularis alicuius Doctoris celeberrimi, quæ in probabili ratione fundata matrimonio faueat, illudque sustineat, opinionem plurium Doctorum illud impugnantium, nisi textui apertè inuitatur.

13. Sed in nostro casu pro validitate, adest votum totius celeberrimæ Pincianæ Vniuersitatis, ac Basilij Pontij, & Leandri. Ergo à Iudice Ecclesiastico pro valore matrimonij pronuciandum esse omnino dicendum est.

14. Nota verò, quod difficultas à me superius resoluta, discutienda erit in Sac. Congr. Conc. Triod. vnde si forsitan Eminentissimi Domini mei Cardinales aliter sentiant, ego omnia superius dicta abnego, & puto necessariò eorum determinationi standum esse. Nam Purpuratorum Pattum responsa tanquam Oracu la veneranda esse semper existimaui.

RESOL. CLXVII.

An, vt mulier trāsire possit ad secundas nuptias, sufficiat presumptio verisimilis, & probabilis de morte viri? Et an Confessarius in conscientia foro id ipsi permittere possit, & index in foro externo, si post celebratas nuptias causam intelligeret, neque mulierem punire, neque à secundo viro separare deberet, donec cognitum esset priorem maritum adhuc viuere? Ex p. 3. tit. 4. Ref. 13. aliàs 214.

§. 1. Hæc casus frequenter accidit, & negatiuè respondendum est ex his quæ adducit Sanchez

Sup. hoc supra in Ref. 72. §. Verù, cuius in fine, à veris. Porque la opinion. & in Ref. 74. §. vlt. prope finem, à veris. Nam vt ex multis, & in Ref. 78. recitauer in §. Verum ego Sup. hoc latè supra in Ref. 135. & in aliis eius primæ annot. pro hæc quæst.

Quamuis non plene

Sup. hoc in tom. 8. tr. 7. lege doctri nam Ref. 2. & si placet alius eius autor.

Sup. hoc supra in tr. 7. Ref. 19. §. 1. sed lege eam per totam, & Refol. & §. 5. eius annot.

Sup. hoc legem tamen supra quid in hoc casu accidere potest, ex iustissima doctrina Ref. 132. in fine, vers. Vbi respondet, & non pigebit plus scire in Ref. 133;

chez tom. 2. lib. 2. disp. 46. quæst. 1. Villalobos in summ. tom. 1. tract. 1. diff. 25. num. 2. & Doctores, quos ad fatietatem citat Barbosa in collect. tom. 2. lib. 5. tit. 21. cap. 2. n. 3. & 4. vide etiam Basilium Pontium de matr. lib. 7. cap. 52. per tot. qui omnes requirunt certum nuncium, & famam de morte viri.

2. Sed his non obstantibus, vt optimè notat Layman in Theol. mor. lib. 5. tr. 10. p. 3. cap. 3. n. 2. probabilis est illa sententia, quod mulier in tali casu nihil peccaret, si cum eiusmodi valde probabili persuasione, ac præsumptione, atque iustissima credendi causa, quod prior maritus mortuus sit, adeoque bona fide si nemo se illi opponeret, ad secundas nuptias transiret. Vnde confessarius in conscientia foro id ipsi permittere, & iudex in foro externo, si post celebratas nuptias causam intelligeret, neque mulierem punire, neque à secundo viro separare deberet, donec cognitum esset priorem maritum adhuc viuere, idque apertè sumitur ex cap. cum per bellicam 33. 9. Ratio verò est, quia in moralibus, in quibus certitudo omnino haberi non potest homini, ad instituendas actiones suas, sufficere debet probabilissima, licet non omnino certa opinio, seu præsumptio. Ita Layman, qui citat D. Antoninum, Rosellam, Syluestrum, & Philarchum, & in facti contingentia, de hoc casu nouissimè interrogatus fuit, & cum doctrina Layman consului nihil innouandum, donec veritas de morte viri magis eluceret.

RESOL. CLXVIII

Quis commisit adulterium cum promissione facta contrahendi post obitum viri, quasiui postea, an contraxerit impedimentum?

Et an dato, quod dicta promissio sit facta serio, & ex animo, tamen hoc non obstante, requiratur, vt ab altero acceptata sit, neque satis est ad contrahendum hoc impedimentum tacita acceptatio, sed requiratur promissio mutua, & reciproca? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 197. alias 198.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docent Sanchez de matr. tom. 2. lib. 7. disp. 79. n. 10. Coninch de sacram. disp. 3. dub. 5. n. 57. Veractuz in specul. p. 1. art. 34. concl. 9. & alij.

2. Sed contrariam sententiam tuetur Henriquez lib. 12. c. 14. n. 3. in fi. Emanuel Sà de matr. imped. n. 7. & hanc opinionem ego probabilem esse puto cum Layman in Theol. mor. lib. 5. tr. 10. p. 2. cap. 10. n. 4. Igitur, vt contrahatur hoc impedimentum, opus est, vt promissio matrimonij serio, & ex animo fiat, non fictè, cum alioquin non censetur promissio. Vnde sequitur, quod talis promittens sine vlla dispensatione possit contrahere matrimonium cum adultera, si vir illius postea obierit.

3. Notant etiam probabiliter Layman, & Henriquez ubi supra, Villalobos in sum. tom. 1. tract. 14. diff. 11. num. 9. & alij contra Sotum in 4. disp. 37. ver. unica, art. 4. Lopez p. 2. cap. 54. & alios; dato, quod dicta promissio sit facta serio, & ex animo, tamen hoc non obstante requiritur, vt ab altero acceptata sit, neque satis esse ad contrahendum hoc impedimentum tacitam acceptationem, sed requiri promissionem mutuam, & reciprocam, quod est valde notandum; sicut etiam est illud, quod dictus Layman aduertit contra Sanchez lib. 7. disp. 79. num. 11. Nauarrum, & Rodriguez, nempe ad contrahendum hoc impedimentum opus esse, vt promissio sit pura, aut saltem ante mortem coniugis purificata, cum alioquin non sit simpliciter facta promissio, quippe adhuc suspensa, & pendens à futuro euentu: & ita

Sup. hoc in Ref. not. præteritæ, 5. vt.

etiam docuit ante Layman Egidius Coninch in ser. disp. 31. dub. 5. num. 59.

RESOL. CLXIX

An promissio adulteri facta inducat impedimentum matrimonij?

Ex quo inferretur, quod si rebaaptans in foro conscientia excusatur ab irregularitate, & si rebaaptans hæresim non incurrit penas, & censuras carnicis impostas.

Et queritur, an promissio de matrimonio contrahendo inducat impedimentum, debeat esse externa, & acceptata, vel an taciturnitas obligationem, & acceptationem inducat? Ex part. 9. tr. 7. & Misc. Resol. 6.

§. 1. **S**uppono adulterium coniugis contrahendum cum promissione ducendi eam cum qua adulteratur, esse crimen dirimens ex iure Ecclesiastico, matrimonium sequuntur cum ea: & id quod dicitur de adultero, dicendum est de adultera. Hoc supposito, ad questionem propositam affirmatiuè respondet Castrus Palau tom. 5. disp. 4. par. 11. n. 11. Gutierrez de matr. cap. 105. n. 28. Coninch de ser. disp. 31. dub. 5. n. 57. & Sanch. lib. 7. disp. 79. n. 10. Quia ex promissione serio facta, & cuius factio non cognoscitur anfa occidendi coniugem, aque natus est ex vera promissione. Ius autem hoc impedimentum constituit ad dictam occasionem tollendam. Ergo promissioni apparenter verè hoc impedimentum censeri debet appositum. Deinde præcepta Ecclesiastica cadunt in actus externos, & eisdem puni Ecclesia: nam de interioribus nihil iudicatur, sed ille exteriori promittit: ergo contrahit penam, seu impedimentum tali crimini iniunctum.

2. Mihi verò magis placet negatiua sententia, quam tuetur Hurtado de matr. disp. 23. diff. 1. n. 49. Henriq. lib. 12. cap. 14. n. 3. in fin. & alij. Quod probatur exemplis factè rebaaptantis, & factè protestantis hæresim: nam rebaaptans ille in hoc conscientia excusatur ab irregularitate, quia actus ille veie in ratione culpæ non est peccatum consummatum rebaaptandi, sed est tantum imperfectum in eo ordine, & ideo non est sufficiens ad contrahendam irregularitatem, quæ imponitur propter delictum perfectum, & consummatum in illa (sua specie. Ille etiam alius exteriori hæresim profertens, veram fidem animo, & mente retinens, non incurrit penas & censuras hæreticis impostas, quia reuerè non est simpliciter hæreticus, sed solum cum addito, scilicet exteriori hæreticus, seu factus. Sic ergo in presentia, qui sine intentione exteriori dat fidem matrimonio, reuera non est promissor, sed fingit se promissorem: & idèdò, quamuis in hoc etiam grauiter peccet, non tamen propriè est illa culpa, propter quam impedimentum dirimens impositum est. Et licet Sanchez conetur ad hæc exempla respondere, ad eius tamen responsionem respondet Perez loc. cit.

3. Sed si hic obiter quæras, cum promissio de matrimonio contrahendo, vt inducat impedimentum debeat esse externa, & acceptata, an taciturnitas inducat acceptationem. P. Perez ubi sup. p. 5. n. 4. cum Pontio, Coninch Rebell. & Hurtado affirmatiuè respondet. Ratio est, quia cum adulteri se maritum amens, censentur expetere maritum, adeo quæritur alteri hoc promittit, tanquam fauorabile. In his vtrique fauorabilia iudicantur ab eo cui offeruntur, & vt talia ei offeruntur, quamuis in re ipsa non sint fauorabilia: Qui tacet, & cetera videtur de ser. in. in. c. 109. 49. Verùm negatiua sententiæ adhaeret Sanch. lib. 7. disp. 79. n. 25. Gutierrez de matr. cap. 105. n. 28. & Casterus Palau

ANTONIN
Opera
Tom. I & II
E III